

Ко напада танкере у Персијском заливу? Вашингтон оптужује Техеран, хитна седница Савета безбедности УН поводом тог питања тешко да ће нешто решити, криза се наставља, а јасно је да је корен свега нафта. Амери отворено поручују, ако сте наши савезници, онда ћете обавезно куповати нашу нафту и гас. Јесте да је скупље, али сте зато наши савезници и та част мора да се плати. Сви остали који продају јефтину нафту и гас има да буду заустављени, а купци те јефтине нафте и гаса санкционисани.

Иран је на све те америчке претње и санкције одговорио да ће у случају ембарга на извоз његове нафте одговорити потпуном блокадом Хормуза, стратешког морског теснаца кроз који иде главнина извоза нафте земаља Залива. Иранци подсећају да је у време прве велике нафтне кризе у Заливу, у време ирачко-иранског рата 1984. године, када су ирачки борбени авиони гађали иранске танкере, тада други човек Ирана Хашеми Рафсанџани изјавио:

- Срећом, ми смо већ разрадили своју политику, или ће Персијски залив бити сигуран за све, или неће бити ни за кога.

Може ли, дакле, Техеран остати миран у погледу питања пловидбе кроз Хормуз, чак и ако му ЕУ уведе ембарго на куповину нафте? Имају ли ајатоласи маневарског простора да убрзају програм производње атомске бомбе, да борбеном реториком држе под тензијом проблем пловидбе кроз Хормуз, што је од виталне важности и за друге државе Залива, и да иранска привреда у тим околностима ипак функционише без већих потреса који би могли да доведу до социјалне нестабилности?

Питање извоза иранске нафте није једноставно, санкције око тога неће бити донете на нивоу УН, јер су против тога Русија и Кина, која купује огромне количине иранске нафте. За Запад је велики проблем управо то: како спречити да Иран извози нафту у Кину и тако долази до финансијских средстава ради наставка нуклеарног програма? Заустављати те танкере, или надокнадити Кини ту нафту извозом из других земаља: Нигерија, Либија, Ирак, Индонезија, Венецуела, Мексико? Иран може пребацити извоз нафте у луке изван Залива и изван Хормуза, иако су тамо капацитети лучких терминала релативно скромни. Може и Саудијска Арабија да пребаци извоз своје нафте до луке Јанбу на Црвеном мору, Ирак може да појача транспорт нафте преко нафтовода кроз Турску...

С друге стране, индустријски капиталистички свет има залихе нафте за пуну потрошњу за око три месеца, а око 100 милиона барела нафте налази се на танкерима које је Саудијска Арабија, осим уобичајених бродских капацитета, изнајмила и који се као стратешка резерва стално налазе у разним светским лукама. Америчке нафтне стратешке резерве износе око 550 милиона барела и оне би биле стављене на располагање у случају већих поремећаја у Хормузу.

Европа данас много мање зависи од иранске нафте него пре двадесетак година, када је кроз Хормуз пролазило око 60 одсто светске нафте. Данас, само 30 одсто нафте за Запад пролази кроз Хормуз, заправо, највише нафте из Залива купују, осим Кине, Јапан, Аустралија и Нови Зеланд. САД су се готово потпуно ослободиле зависности од нафте из Залива, само око три одсто нафте коју троше долази из Залива. Западни свет се после прве велике нафтне кризе почео системски спремати за другу кризу и у том контексту развијени су други, алтернативни извори енергије. Праг бола била би, наравно, цена од 250 долара по барелу нафте, али и до сада су високе цене нафте мало узбуђивале политичаре. Бум доживљава производња малолитражних и електроаутомобила, соларних уређаја и генератора струје на ветар.

Хоће ли Иранци, у случају да им ЕУ изрекне санкције на извоз нафте, покушати да блокирају пролаз Хормуз како су то и најавили? Технички, пролаз се не може потпуно блокирати, јер ако потопе и неколико супертанкера остаје довољно места за пролазак других. Друго је питање ко би после тога пловио тим пролазом, ту је и питање бродарског осигурања. Хормуз је широк око 65 км, просечна дубина мора ту је око 80 метара. Техеран може минирати то подручје, али америчка Пета флота има софистициране капацитете да уклони те мине: од миноловаца до хеликоптера и подводних пловила–робота. Иранска ратна морнарица и ратно ваздухопловство у судару са америчком флотом и авијацијом немају баш никакве шансе, јер је реч о могућем сукобу

војне технологије друге генерације са технологијом четврте и пете генерације. Иранци могу да пошаљу у акције и авионе-камиказе из састава авијације револуционарних гардиста, али ти авиони могли би да приђу само танкерима, не и америчким бродовима. Иранске ракете море-море и обала-море лако се обарају америчким противракетним системима на бродовима.

Првенствени циљ Техерана јесте да што пре дође до своје атомске бомбе, нафта и Хормуз могу због тога и да сачекају. Иран бије битку за време и Техерану сада не треба никакав рат око Хормуза и нафте, јер када буде имао атомску бомбу Запад ће са Ираном морати да разговара на други начин. Но, Запад иде логиком економског исцрпљивања Ирана рачунајући и са иранском опозицијом према ајатоласима. За сада та стратегија не даје резултате, а непомирљивост спојена са немоћи осетно повећава ризик од рата.

Проблем Хормуза је политичко и стратешко питање доминације у светски најважнијем морском нафтном пролазу. Ту су и четири острва: Абу Муса, Велики и Мали Тумб, те Козје острво. Специфичност подручја појачава и облик државне територије Омана који се састоји од два међусобно одвојена сектора. Ексклава која чини залеђе рту Мусандаму има доминирајући положај у Хормузу. Три острва, Аб Муса и два Тумба чине пловидбу кроз Хормуз компликованом. Наиме, најмања ширина између иранских и оманских острва јесте око 33 км, па онда уз територијалне воде Ирана и Омана од по 12 миља, односно од по 22,2 км, не преостају међународне воде у Хормузу. Осим тога у подручју острва Абу Муса постоји нафта. Када бродови улазе у Хормуз плове северном рутом, а када излазе иду јужним правцем. Иран је заузео и окупирао острва Абу Муса, Велики и Мали Тумб и поред противљења арапског света. Техеран је то учинио пре стицања независности Уједињених Арапских Емирата 1971. године и сада на тим острвима има своје војне базе. Иран је подигао и војне базе у Јаску, Буширу и Бандар Абасу, као и у Цах Бахару према пакистанској граници. Године 1972. Техеран је стационирао своје трупе и на малом острву Ум-ал-Ганему уз обалу оманске ексклаве.

Американци у том подручју своју највећу базу, осим у Бахреину, имају на острву Дијего Гарсија у Индијском океану. Тамо је аеродром са пистом од 4.650 метара, резервоари горива капацитета 80.000 тона, касарне за 1.000 војника, лука у којој базирају носачи авиона и 12 брзих десантних бродова СЛ-7 од по 21.000 тона депласмана, опрема и оружје за 12.000 војника Седме маринске бригаде. Уз америчке војне базе у Саудијској Арабији и у Емиратима, уз борбену авијацију Саудијске Арабије, која је после израелске најснажнија у региону, Иран не би требало да се упушта у ратну авантуру. Америка је

подручје Персијског залива прогласила кључном тачком америчке спољне политике и то је позната "Картерова доктрина", чиме је обележена стратешка линија са које САД у том делу света не желе да одступе.

(Политика)